

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Bc. Miroslav Hejzlar

Autor práce: Srovnání socioekonomického a politického vývoje Kazachstánu a Kyrgyzstánu po rozpadu Sovětského svazu

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy (přiměřenost cílů, geografický charakter a relevance cílů, teoretické podložení hypotéz aj.)

Cíle práce i výzkumná otázka (s. 16) byla položena poměrně vágně a především velmi široce. Srovnání politického a socioekonomického vývoje v kontextu nerostného bohatství Kazachstánu a Kyrgyzstánu je téma přinejmenším na (nejednu) disertaci. Kromě toho si autor vytyčil celou řadu dalších dílčích hypotéz, například korelaci ruské či ruskojazyčné menšiny a obecně vliv Ruska na vývoj v oblasti (s. 16). Tato otázka opět zavádí autora na velmi široké pole, které by si zasloužilo přinejmenším samostatnou diplomovou práci.

Práce s literaturou (teoretické ukotvení práce, diskuse a kritické zhodnocení literatury aj.)

Teoreticky se práce opírá, pokud jsem pochopil správně, o tezi Hebara a Menalda o korelaci autoritářských/demokratických režimů a existencí či absencí nerostných surovin (s. 14). Samo o sobě by mohlo jít o nosnou myšlenku, pokud by byla v práci důsledně aplikována, což se děje až cca od s. 40. Je pozoruhodné, že autor si nechal výklad tohoto teoretického konceptu až na tuto pasáž a nikoliv (jak se obvykle činí) do úvodní kapitoly.

Na široký záběr vytyčených cílů používá práce poměrně překvapivě málo relevantní literatury. Chybí zde například zásadní práce Bhavny Dave či Marthy Brill Olcott¹, jakož i antropologicko-politologická práce Edwarda Schatze.² Použité zdroje tak ne vždy mohly autorovi poskytnout komplexní obrázek zvoleného tématu.

Pro řadu údajů používá autor slovo současnost, avšak využívá stará data (například s. 60, kde jsou jako „současná“ použita data z publikace vydané v roce 2008).

Metodika práce (vhodnost aplikovaných metod, kvalita a vhodnost použitých dat aj.)

Autor se pokoušel uplatnit v celé práci metody vytyčené v úvodu (s. 16-18). Jejich aplikace by mohla být relevantní v jednotlivých kapitolách. Tento pozitivní fakt je však setřen celkovou neujasněnou a širokou koncepcí práce. Je samozřejmé, že by mohla být používána lepší a kvalitnější data, nicméně z hlediska například statistiky se autor pokusil relevantní zdroje a aplikoval je poměrně vhodným způsobem. Kvantitativní stránka práce je tedy v pořádku. Problém nastal při analýze kvalitativní, která se měla opřít o větší množství literatury a především měla být zpracována analytickým, nikoliv kompilačním způsobem (viz dále).

¹ OLCOTT, Martha Brill. *Kazakhstan: unfulfilled promise?*. Carnegie Endowment, 2010; DAVE, Bhavna. *Kazakhstan-Ethnicity, Language and Power*. Routledge, 2007.

² SCHATZ, Edward. *Modern clan politics: the power of "blood" in Kazakhstan and beyond*. University of Washington Press, 2004.

Analytická část práce (správnost a interpretace výsledků, detailnost, struktura a provázanost analýzy)

Pokud jde o strukturu a výsledky práce, potom je nutno zdůraznit řadu irelevantních pasáží encyklopedického charakteru o dějinách či geografii Střední Asie, Kyrgyzstánu a Kazachstánu (s. 21-28). Jako takové poskytují pouze jakýsi empirický kompilát, který není nijak spojen s tématem práce a není použit k zodpovězení hlavních otázek či není provázán s dalšími částmi práce. Není zcela jasné podrobné vylíčení např. demografických poměrů či střední délky života v kontextu práce (tj. korelace autoritářských režimů a nerostných surovin). Stěžejní část práce, která odpovídá vytyčeným cílům i teoretickému konceptu, začíná až ekonomickou kapitolou (od s. 42).

Na četných místech se opakují stejná fakta (charakteristika kyrgyzské a kazašské politiky, s. 26 a 30) a některé empirické údaje jsou vůbec nesprávné či výrazně zjednodušené (:

- Hodnocení prezidenta Akajeva je velmi stereotypní a tuto osobnosti v kyrgyzské politice je nutno charakterizovat velmi proměnlivým způsobem v průběhu jeho patnáctileté vlády (s. 26). Tato komplexnost je zmenšena do několikařádkového a fakticky nicneříkajícího popisu.
- Konflikt v Oši v roce 2010 se odehrál již po pádu prezidenta Bakijeva (s. 26). Rovněž tak faktor ruské populace hrál v tomto i dalších uvedených konfliktech poměrně marginální roli (s. 39).
- Postup carského Ruska neznamenal ukončení všech dosavadních států ve Střední Asii, Bucharický emirát a Chivský chanát byly zlikvidovány až v roce 1920 a jejich nástupnické republiky byly transformovány do Sovětského svazu ještě o čtyři roky později (s. 27).
- Sporné je rovněž tvrzení autora o geografickém rozmístění ruské populace (s. 38), které je dáno nikoliv geografickou blízkostí Ruska (proč by potom byla ruská populace i například v zemědělské Čujské oblasti či Issyk-kulské oblasti Kyrgyzstánu, poměrně vzdálených od samotného Ruska). Autor by měl prostudovat historii Kazachstánu a Kyrgyzstánu, aby se dozvěděl o přesídlování ruskojazyčného obyvatelstva od 19. století.
- Ekonomický pokles obou sledovaných zemí není dán pouze odlivem ruskojazyčného obyvatelstva (s. 40), ale celou řadou dalších faktorů – mj. rozbitím společného sovětského trhu, likvidací či nedodržováním právních norem, růst nepotismu, klientelismu, korupce a zmíněného etnického nacionalismu, případně způsobem privatizace („prichvatizacija“) státních majetků. Úbytek kvalifikované ruskojazyčné síly je jednou z příčin či spíše následkem těchto okolností.
- V případě pracovní migrace autor používá velmi různorodá data, aniž by byla upřesněna jejich relevance (s. 47). Počet migrantů (jakkoliv s uvedením zdroje) se na stejné stránce objevuje dvakrát, a to jednou 1 mil. obyvatel Kyrgyzstánu, ve druhém případě potom autor uvádí číslo 300-500 tis. Kapitola o pracovní migraci ostatně ukazuje, jak moc je práce závislá na náhodném výběru dat a selektivními dojmy autora z jeho pobytu v zemi (přestože se nejedná o nesprávná data, chybí zde komplexnější zkušenost s terénním výzkumem i literaturou, které by pomohly výsledky práce výrazně zpřesnit). Problematika korelace vzdělání a migrace je dnes v mnohém již překonána skladbou migrantů v samotném Rusku, která zahrnuje jak kvalifikované, tak především nekvalifikované obyvatelstvo (často pouze se základním vzděláním, v některých případech i bez něj). Odkaz na střední vrstvu obyvatel v Kyrgyzstánu je značně problematický a potýká se s problémem samotného vymezení pojmu „střední vrstva“ v zemi. Podle zkušenosti autora recenze tomu je spíše naopak a nepočtená vrstva, kterou by bylo možno nazvat střední, spíše nachází uplatnění v Biškeku a

jiných velkých městech (zvláště v poslední době).

- Problematické je i hodnocení demokratizace Kyrgyzstánu, které se navíc opírá o poměrně zastaralou práci Melvina z roku 2004 a nereflektuje tak vývoj v posledních 13-14 letech, který demokratizaci Kyrgyzstánu značně relativizuje, přestože rozdíl v liberalizaci prostředí je v kontextu okolních států patrný (s. 52).

Tato a mnohá další neuvedená problémová místa práci výrazně degradují ať již nepřesnostmi nebo značně povrchní analýzou či interpretací. Ukazují opět na již zmíněný problém široce vymezeného tématu, který neumožňuje autorovi jít do hloubky, velmi selektivní a nedostatečnou literaturou k tématu a také na kompilační charakter práce.

Závěry práce (odpovědi na výzkumné otázky, zasazení závěrů do širšího kontextu výzkumu aj.)

Závěry práce jsou proto především odrazem práce samotné. Autor zde spíše shrnuje poznatky z jednotlivých kapitol a celkem banálně konstatuje naplnění cílů práce (s. 59 an.). Příliš široký záběr práce mu neumožnil učinit konzistentní závěry jednoznačně podložené empirií a analýzou v hlavní části práce.

2. Formální náležitosti práce (zatrhněte Vaši volbu)

Formální úprava: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Stylistická úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Citační úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Komentář (vč. kvality grafiky, (ne)přiměřenosti délky práce aj.)

Grafickou stránku nelze objektivně posoudit, neboť elektronická podoba práce, se kterou jsem pracoval, byla ovlivněna buď převodem do PDF formátu či jinými technickými okolnostmi, které nemusely být v moci autora.

Pokud jde o práci s literaturou či úroveň citací, potom mi zcela chybí přesnější odkazy na citovanou literaturu. Obvykle autor ukazuje pouze na publikaci, a to i v situacích, kdy se odvolává na určitý fakt, nalezený zcela jistě na určité stránce citované publikace. Zde vidím zcela zásadní prohřešek proti citační normám, ať již používá autor jakoukoliv z nich.

U některých tabulek potom chybí upřesnění hodnot. Například v tabulce 5 (s. 42) není jasné, zda hodnoty HDP jsou s přihlédnutím k paritě kupní síly či nikoliv.

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce (vč. přínosů práce, provázanosti teoretické a analytické části aj.)

Celkově je práce výrazně empirického charakteru, což by nemuselo vadit v případě, že by faktografie nebyla povrchní a skutečně přinášela reálné výsledky či aplikaci na teoretickou literaturu. Celá práce se dělí na několik kapitol, jejichž provázanost a relevance k tématu není zcela jasná. Nelze přitom autorovi upřít snahu o vytvoření empiricky bohatého celku a práce zcela odsoudit. Pouze získané údaje nemají vzájemnou provázanost, chybí vazba na základní téma a tezi práce. Autor chce sdělit poměrně hodně věcí, ale nedrží se tematické roviny.

Předloženou práci **doporučuji / nedoporučuji** k obhajobě. (zatrhněte Vaši volbu)

Otázky k obhajobě

Autorovi bych doporučoval práci výrazně předělat, stanovit si realistickou a nikoliv banální výzkumnou otázku, kterou bude možné odpovědět na stanoveném rozsahu práce. Dále je nutno si zodpovědět, zda se autor chce věnovat spíše politickému, ekonomickému či sociálnímu vývoji daných zemí. Syntéza těchto aspektů se ve stávající práci neukázala jako příliš úspěšná a vedla k velmi povrchním závěrům.

Z výše uvedených důvodů nedoporučuji práci k obhajobě, a tudíž nemám ani žádné otázky k autorovi. Jsem však ochoten znovu zhodnotit výrazně revidovanou práci na zúžené a relevantně zpracované téma.

Datum: 5.5.2017

Autor posudku: PhDr. Slavomír Horák, Ph.D.

Podpis:

